

ΠΕΡΙΠΤΕΡΟ ΙΔΕΩΝ

Περιπτεράς: **Στέλιος Ελληνιάδης**
defimag@otenet.gr
elliniadis.wordpress.com

Τη χρονιά που μετά από ζυμώσεις και ωρίμαση απροσδιόριστου χρόνου βγήκε το «ντέφι», αναγνωρίστηκε η Εθνική Αντίσταση, καθιερώθηκε ο πολιτικός γάμος, καταργήθηκαν οι αντεργατικές διατάξεις του ν. 330 και ψηφίστηκε ο νόμος-πλαίσιο για τα πανεπιστήμια. Χωρίς την ίδια βαρύτητα, αλλά όχι μικρότερη ψυχολογική και συμβολική σημασία, καταργήθηκαν οι μαθητικές ποδιές και το αποκρουστικό «κούρεμα γουλι» στο στρατό, μετονομάστηκε η Υπηρεσία Ενημέρωσης Ενόπλων Δυνάμεων (ΥΕΝΕΔ) σε ΕΡΤ2 και δημιουργήθηκε το υφυπουργείο Νέας Γενιάς.

Ήταν μια χρονιά με ασυνήθιστες διεθνείς επιτυχίες Ελλήνων, όπως το πανευρωπαϊκό χρυσό μετάλλιο της Άννας Βερούλη και το παγκόσμιο ρεκόρ της Σοφίας Σακοράφα στον ακοντισμό, αλλά και το Όσκαρ στον Βαγγέλη Παπαθανασίου για την μουσική του στην ταινία «*Δρόμοι της φωτιάς*». Ήταν, όμως, και μια χρονιά με φοβερές φωτιές και ένα αφόρητο καύσωνα που προκάλεσαν μεγάλες φυσικές καταστροφές και ανθρώπινες απώλειες. Αλλά και η φωτιά που έκαψε το Ρεξ στην Πανεπιστημίου μύριζε από μακριά...

Μία τάση κατάργησης των ανελεύθερων νόμων διέπνεε το νομοθετικό έργο, αλλά οι μηχανισμοί της συντήρησης αντιδρούσαν προσπαθώντας να θέσουν όρια. Η απαγόρευση κυκλοφορίας και η κατάσχεση του δίσκου των Μουσικών Ταξιαρχιών που περιείχε το τραγούδι με τη φράση «*Κι εγώ σ' αγαπώ, γαμώ το Χριστό μου*», εξελίχθηκε σε σίριαλ αστυνομικών και δικαστικών διώξεων. Έτρεχα ως μάρτυρας υπεράσπισης του Τζίμη Πανούση σε μέρη σαν τη Χίο και την Κόρινθο, που οι τοπικοί εισαγγελείς ασκούσαν ποινικές διώξεις και έστηναν δίκες σε κάθε περιοχή ξεχωριστά! Αλλά ακόμα πιο ψυχοβγαλτική ήταν η «περιπέτεια» -που έζησα από κοντά- της προβληματικής συνεργασίας Άκη Πάνου – Γιώργου Νταλάρα για την ηχογράφηση και έκδοση των τραγουδιών του δίσκου «*Θέλω να τα πω*».

Ανεξάρτητα, όμως, από τα εμπόδια που έπρεπε να υπερπηδηθούν για να ολοκληρωθεί και να βγει αυτός ο δίσκος, το τραγούδι με τίτλο «*Χαροκόπου 1942-1953*» που ξεχώρισε και έγινε στίχος αναφοράς, «*εφτά νομά σ' ένα δωμά...*», ήταν μέρος ενός καταπληκτικού σε μουσικές, στίχους και νοήματα κύκλου τραγουδιών που ο Άκης πολύ θα ήθελε να τα ερμήνευε

ο Στέλιος Καζαντζίδης («*Θέλω να τα πω*», «*Ο δρόμος είναι δρόμος*» κ.ά.). Σε μια εποχή που δεν έλειψαν καθόλου τα τραγούδια που τη σημάδεψαν. Αναμφίβολα, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί σαν «σεζόν» του Χρήστου Νικολόπουλου και του Μανώλη Ρασούλη. Με τραγούδια όπως «*Αν πεθάνει μια αγάπη*» και «*Ζήλεια μου*» που τραγούδησε η Χαρούλα Αλεξίου, «*Παίξε Χρήστο επειγόντως*» η Ελένη Βιτάλη και «*Με τα φώτα νυσταγμένα (οι νταλίκες)*» ο αδερφός της Χαρούλας Γιώργος Σαρρής, ο Μανώλης είχε αναπληρώσει λίαν επιτυχώς την απομάκρυνση του Νίκου Ξυδάκη σε πιο έντεχνους δρόμους με την πιο λαϊκή φλέβα του Νικολόπουλου. Να σημειωθεί ότι η Αλεξίου έριξε άλλο ένα πολύ δυνατό χαρτί: τραγούδησε σε δεύτερη εκτέλεση «*Οι μάγκες δεν υπάρχουν πια*» και, όπως η Γλυκερία με το «*Μπαγλαμαδάκι*», ανέδειξε ένα από τα τραγούδια που δικαιωματικά θα γίνονταν στα χρόνια που ακολούθησαν σήμα κατατεθέν του Νίκου Παπάζογλου.

Στα πιο λαϊκά στρώματα, τα ωραία νεολαϊκά τραγούδια είχαν να ανταγωνιστούν μερικά μεγάλα σουξέ από σχετικά άγνωστους δημιουργούς. Το τραγούδι «*Σ' αγαπώ, μ' ακούς;*», από τα χείλη του νεαρού Γιώργου Σαλαμπάση, έγινε πανελλήνιο σλόγκαν και μαζί με το «*Να πεθάνουν οι γυναίκες*» που λανσάρισε ο Λευτέρης Πανταζής, κυκλοφόρησαν σε εκατομμύρια κασέτες και τραγουδήθηκαν κατά κόρον στις επιθεωρήσεις και τα αναψυκτήρια. Τα ρεμπέτικα και τα λαϊκά της δεκαετίας του '50, ήταν επίσης στα φόρτε τους και μερικοί βασικοί εκπρόσωποι του είδους, ο Μπάμπης Γκολές, η Οπισθοδρομική Κομπανία, το Ρεμπέτικο Συγκρότημα Θεσσαλονίκης με τον Αγάθωνα Ιακωβίδη και η Αθηναϊκή Κομπανία από το Χαϊδάρι, έβγαλαν πολύ καλούς, σε επιλογή και εκτέλεση τραγουδιών, δίσκους 33 στροφών.

Στην Πλάκα, η Ιωάννα Γεωργακοπούλου, ο Οδυσσέας Μοσχονάς και ο Κώστας Ρούκουνας, σε υπόληψη πλέον από ένα κοινό κάθε ηλικίας, αλλά οικονομικά όχι στην καλύτερη κατάσταση, έκαναν μια βραδιά στο «Σούσουρο», για να στηρίξουν τον συνάδελφό τους Γιάννη Κυριαζή, τον «τζέντλεμαν» του ρεμπέτικου, που «έφευγε» μέσα στο καλοσιδερωμένο του κοστούμι και τα καλογυαλισμένα του παπούτσια.

Αλλά και στο χώρο του λεγόμενου έντεχνου λαϊκού τραγουδιού, κυ-

κλοφόρησαν με απήχηση το «*Κύριε των δυνάμεων*» του Σταμάτη Σπανουδάκη, το «*Κέντρο διερχομένων*» του Νίκου Μαμαγκάκη σε στίχους του Γιώργου Ιωάννου και ο δίσκος «*Η Μαρία Φαραντούρη τραγουδά Λιβανελί*». Δεν είναι τυχαίο ότι ο Σπανουδάκης χρησιμοποίησε τη Βιτάλη και ο Μαμαγκάκης την Ελευθερία Αρβανιτάκη που τότε ήταν η τραγουδίστρια της Οπισθοδρομικής. Αντιθέτως, ο Μάνος Χατζιδάκις είδε την «*Πορνογραφία*» του να κατεβαίνει πρόωρα από τη θεατρική σκηνή και ο Μάνος Λοΐζος που μας είχε κρατήσει πολύτιμη συντροφιά από τη δεκαετία του 1960 με τα ευαίσθητα τραγούδια του, ξεψυχούσε σε ένα νοσοκομείο της Μόσχας... Στην Αθήνα γιορτάσαμε τα 10 χρόνια του «*Αντί*»

με συναυλίες στο μισογκρεμισμένο κτήριο του παγοποιείου του ΦΙΕ στα Πατήσια... Για την επερχόμενη λαίλαπα του CD-CD player που εκείνη τη χρονιά έκανε την παρθενική του εμφάνιση στη Γερμανία και την Ιαπωνία, ήμασταν ακόμα ανύποπτοι.

Αυτά συνέβαιναν τότε...

Στην Ελλάδα, που ποτέ δεν συμβάδιζε με τις εξελίξεις στην Ευρώπη, γιατί τα γεγονότα άλλοτε προηγούνταν κι άλλοτε έπονταν, πέρα από τις κατά καιρούς έξωθεν επιβαλλόμενες αναγκαστικές προσαρμογές, η εγκατάσταση του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία ευνοήθηκε από διάφορους εσωτερικούς και

εξωτερικούς παράγοντες. Η έναρξη της 15ετούς θητείας του Φρανσουά Μιτεράν στη Γαλλία, η πολυετής διακυβέρνηση της Γερμανίας από τους Σοσιαλδημοκράτες του Χέλμουτ Σμιτ που είχε προηγηθεί, η νίκη των Σοσιαλιστών του Φελίπε Γκονζάλες στην Ισπανία και η επιστροφή του Ούλαφ Πάλμε στον πρωθυπουργικό θώκο της Σουηδίας, πρόσφεραν έτοιμα μοντέλα πολιτικού προγράμματος και δημιουργούσαν ένα περιβάλλον ασφαλείας για τον Αντρέα Παπανδρέου και τους νεόκοπους υπουργούς του που επαγγέλονταν ανεξαρτησία, εκδημοκρατισμό, εθνικοποιήσεις και αναδιανομή του πλούτου.

Τότε, κανείς δεν είχε φανταστεί την επίδραση που πολύ γρήγορα θα είχε σε όλο το φάσμα του δυτικού κόσμου η εκλογή του Ρόναλντ Ρέικαν που έδωσε με την Μάργκαρετ Θάτσερ η οποία είχε αρχίσει να επιβάλλει με επιθετικό τρόπο το νέο πρόσωπο του δυτικού καπιταλισμού. Ο θάνατος του Λεονίντ Μπρέζνιεφ, και του Μιχαήλ Σουσλόφ, και η αναπλήρωσή του από τον Γιούρι Αντρόπωφ, χωρίς να είναι ακόμα αντιληπτό, άνοιγαν το δρόμο για τον Γκορμπατσόφ και την επακόλουθη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης και του ανατολικού μπλοκ, αλλά και την εξαύλωση των κομμουνιστικών και την αποαριστεροποίηση των σοσιαλιστικών κομμάτων της Ευρώπης. Και ακόμα πιο δυσανάγνωστα ήταν τα σποραδικά μηνύματα από την Κίνα που έσπαγε το φράγμα του ενός δισεκατομμυρίου κατοίκων και, με ένα νέο Σύνταγμα, ετοιμαζόταν αθόρυβα για το επόμενο αισθητό της βήμα στο παγκόσμιο προσκήνιο.

Η Θάτσερ έδειξε ότι δεν αστειεύεται όχι μόνο εξουθενώνοντας τις οργανωμένες δυνάμεις της εργατικής τάξης της Βρετανίας, αλλά εξαπολύοντας και τον πόλεμο εναντίον της Αργεντινής, με χίλιους νεκρούς και μεγάλα πολεμικά πλοία των αντιμαχόμενων δυνάμεων βυθισμένα γύρω από τα νησιά Φόκλαντς. Ούτε αυτή ούτε ο χολιγουντιανός πρόεδρος πτοήθηκαν από τις μαζικές διαδηλώσεις ενάντια στους πυραύλους και τα πυρηνικά που εκδηλώθηκαν στην Αγγλία και την Αμερική. Και, βέβαια, η Θάτσερ χρησιμοποίησε το θάνατο οκτώ στρα-

τιωτών από τις βόμβες που έβαλε ο IRA στο Λονδίνο για να καταστείλει με ακόμα μεγαλύτερη βιαιότητα τον αγώνα στη Βόρεια Ιρλανδία για ανεξαρτησία και κυριαρχία.

Η Θάτσερ είχε καταφέρει με την αποφασιστικότητα και τον αυταρχισμό να επιβάλλει τη θέση ότι δεν υπήρχε άλλος δρόμος, άλλη εναλλακτική λύση από το δική της, της λιτότητας και της απορρύθμισης. Τρία εκατομμύρια άνεργοι δεν νομιμοποιούνταν να έχουν απαιτήσεις. Η πνιγμένη φωνή των λαϊκών στρωμάτων βρήκε την αυθόρμητη έκφρασή της στο Μπρίστολ που ξεσηκώθηκαν οι νέοι και τα έκαναν λίμπα. Αυτό που οι Clash εκφράσανε με το *Combat Rock*.

Στις ΗΠΑ, κανείς δεν παρατήρησε ότι αποσυρόταν από την ενεργό δράση ο Captain Beefheart, ένας από τους πιο πρωτοποριακούς -μαζί με τον Frank Zappa- καλλιτέχνες της εναλλακτικής ροκ σκηνής. Η βιομηχανία του θεάματος ακροάματος είχε υλικό για κάθε ανάγκη. Μπορεί ο Μάικλ Τζάκσον με το *Thriller* να επιβεβαίωσε την ανωτερότητα των μαύρων στις μουσικές καινοτομίες, αλλά ο Στίβεν Σπίλμπεργκ με την ταινία του «*E. T.*» έστρεψε την προσοχή της κοινωνίας στους εξωγήινους και ο Σιλβέστερ Σταλόνε ως «*Ράμπο*» ξεκινούσε την αποενοχοποίηση των Αμερικάνων για τα φρικτά εγκλήματα που είχαν διαπράξει στην Ινδοκίνα.

Κατά τ' άλλα, όσοι αγαπούσαμε τη λογοτεχνία, τη μουσική και το σινεμά, αισθανόμασταν τις απώλειες των Λουί Αραγκόν, Ράινερ Βέρνερ Φασμπίντερ, Τζον Μπελούςι, Ίνγκριντ Μπέργκμαν, Γκρέις Κέλι, Ρόμι Σνάιντερ και των σπουδαίων μουσικών Λάιτνιν' Χόπκινς και Τελόνιους Μονκ. Ήταν η χρονιά που ο Γκαμπριέλ Γκαρσία Μαρκές μάς αποζημίωσε με τα «*100 χρόνια μοναξιάς*» και κέρδιζε το Νόμπελ λογοτεχνίας...

Ένα από τα πιο εντυπωσιακά πεπραγμένα της νέας κυβέρνησης Παπανδρέου ήταν η μεταφορά των Παλαιστινίων μαχητών με τον Γιασέρ Αραφάτ από το Λίβανο στην Τυνησία με ελληνικό πλοίο. Ένα παράπλευρο αποτέλεσμα της φονικής εισβολής του Ισραήλ που εκδηλώθηκε γενοκτονικά με την υπόθαλψη της σφαγής των Παλαιστινίων προσφύγων στους καταυλισμούς Σάμπρα και Σατίλα από τους συνεργάτες του Αριέλ Σαρόν χρι-